

Een stukje historie: tachtig jaar imkeren in Berlicum

door Ine Jellema

Ter gelegenheid van het 80-jarig bestaan verdiepte Bijenhoudersvereniging St. Ambrosius-Berlicum zich in zijn eigen historie. Een jubileumboek met o.a. een artikel over 'tachtig jaar imkeren in Berlicum' was het resultaat. Hieronder een (bekorte) versie.

Het Begin

Geïmkerd is er in het Brabantse Berlicum al sinds mensenheugenis. Er was dracht - ook de heide was niet ver - en de verkoop van honing en was vormden een goede bijverdienste. Hoewel het vooral de boeren waren die imkerden, speelden van oudsher ook de schoolmeesters een belangrijke rol. Samen met de geestelijken waren zij vaak de voortrekkers en de vernieuwers binnen de bijenhouderij. In Berlicum was rond 1900 ook zo'n imkerende 'meester' actief. Zijn naam was Leon van Giersbergen. Korte tijd later werd hij de eerste 'wandelleraar' (consulent) in dienst van de in 1897 opgerichte bijenhoudersvereniging VBBN. Mede door hem gestimuleerd werd in 1911 in Berlicum een afdeling van die VBBN opgericht. Aan die oprichting lagen niet alleen idealistische motieven ten grondslag, maar ook het heel directe voordeel van de belastingvrije suiker...

Van VBBN naar NCB

Vierentwintig jaar lang kende de imkerij maar één landelijke bond, de VBBN. Daarna deed de verzuiling haar intrede. In 1921 werd vanuit de NCB een Katholieke Bijenhoudersbond opgericht. Van de Brabantse imkers werd verwacht dat zij zich daarbij zouden aansluiten. Ook de Berlicumse afdeling stapte over, onder dezelfde voorzitter en secretaris die de vereniging tien jaar eerder als afdeling van de VBBN hadden opgericht. Of er discussies waren over deze overgang wordt niet vermeld. Wellicht werd het als normaal ervaren; ook op andere maatschappelijke terreinen werd contact met andersdenkenden zoveel mogelijk vermeden (in 1943 was voor de Katholieken in Brabant het actief lidmaatschap van de VBBN door de kerkelijke overheid verboden).

Het plaatselijke verenigingsleven veranderde door de overgang van VBBN naar NCB nauwelijks. De activiteiten bleven gelijk: onderlinge gezelligheid (waaronder

de jaarlijkse 'teeravond'), de distributie van suiker en niet te vergeten het gezamenlijk reizen naar heide en fruit. Door dat samen te doen werd veel geld uitgespaard, en bovendien gaf het veel saamhorigheid.

Wegblijven bij de jaarvergadering kost 25 ct

Uit de periode 1934-1938 zijn gedetailleerde verslagen bewaard gebleven over de verenigingsactiviteiten in Berlicum. Het blijkt een actieve tijd te zijn geweest. Er waren maandelijks bijeenkomsten ('vergaderingen'), met als onderwerpen verhuur van volken, reizen, suiker, honingverkoop en leerzame inleidingen over bijenhouden. En verder wordt in bijna elk verslag gerept over de aansluitende gezelligheid van het drinken en bijjarten. Meer dan eens moet een bijeenkomst gehaast worden gesloten, omdat enkele ongedurige leden niet meer van kaarten en keu kunnen afblijven... In het verenigingsreglement van St. Ambrosius Berlicum waren tal van zaken geregeld. Zo was het bezoeken van de jaarlijkse ledenvergadering verplicht op boete van 25 cent. Ook moesten op straffe van boete de missen op Ambrosiusdag en bij het overlijden van een mede-imker worden bijgewoond. Bij die laatste gelegenheid moest er nog iets worden geregeld: 'de leden zijn verplicht te zorgen, dat de nabestaanden minstens één opzetter aan de vereniging schenken'. De korven verkregen uit die nalatenschappen werden steeds voor een jaar verhuurd aan leden (prijs 1936: f 1,- per korf). De opbrengst daarvan vormde met de contributie en een bescheiden gemeentesubsidie de inkomsten van de afdeling. De vereniging had daarnaast één kast in bezit. Die was bedoeld om de leden - in die tijd nog bijna allen korfimkers - de mogelijkheid te bieden wegwijst te worden in het werken met zoiets moderns als een kast. Per jaar werd door loting aangewezen wie hem kreeg. In 1937 en daarna werden opzetters opeens meer geld waard. De heer J. de Meza van Mellona bood de Berlicumse vereniging f 3,60 voor goede korven met voldoende werk, bijen en broed. De leden besloten de verkoop te coördineren en de voorzitter de korven te laten keuren. Een volk dat zwaarder was dan gemiddeld zou met een extra loodje worden gemerkt en 20 cent méér opbrengen. Het gevolg van deze actie was, dat het aantal opzetters van leden tot ver boven de 400 steeg!

Honingverkoop stimuleren

Honing was een onderwerp, dat altijd de tongen losmaakte. Vooral de lage inkoopprijzen van de Honingzemerij waren de leden een doorn in het oog. Hoe kan het, vroeg men zich in 1935 af, dat de honing maar 23 cent per kg opbrengt terwijl er tegelijk bij de Honingzemerij nog vraag is naar méér? Men denkt aan acties om de verkoop te stimuleren. Uit het verslag van november 1935: 'tot slot werd het idee geopperd om bij elk te verkopen potje honing een gebruiksaanwijzing te verstrekken. Er gaat getracht worden of het Hoofdbestuur (van de NCB) wellicht deze wil samenstellen en drukken...'

Er werd niet alleen vergaderd op de bijeenkomsten, er werden ook leerzame 'bieënpraatjes' gehouden, 'zodat vooral de jongere imkers, mits zij trouw de vergaderingen bezoeken, een gratis cursus krijgen over het bijenvak'. In deze periode is het vooral voorzitter Van der Sande zelf (gediplomeerd bijenteeltleraar) die praatjes verzorgt over de ontwikkeling van een bijenvolk, drijfvoeren, het afjagen enz. Alles uiteraard in het kader van de korfimerij. Een hoogtepunt is verder de jaarlijkse mis en 'teeravond' op Ambrosiusdag.

Vergaderen in een café verboden

In 1939 werden er nieuwe statuten aangenomen. Dat ging niet zonder slag of stoot. Oud-lid M. van Helvert vertelt er het volgende over: 'De eenheid dreigde verstoord te worden toen de afdeling gemoderniseerd moest worden met officiële statuten enz. Voordien was er altijd gezellig vergaderd zonder officieel gedoe in het café van de heer Smits, waarbij kaarten en biljarten vaak belangrijker waren dan vergaderen. Hieraan moest een einde komen, want vanaf 4 oktober 1939, toen de statuten aanvaard werden, mocht er niet meer in een café vergaderd worden. Dat was speciaal de

oudere imkers niet erg naar de zin. De goede ouderwetse geest verdween...'

Imkeren in bezettingstijd

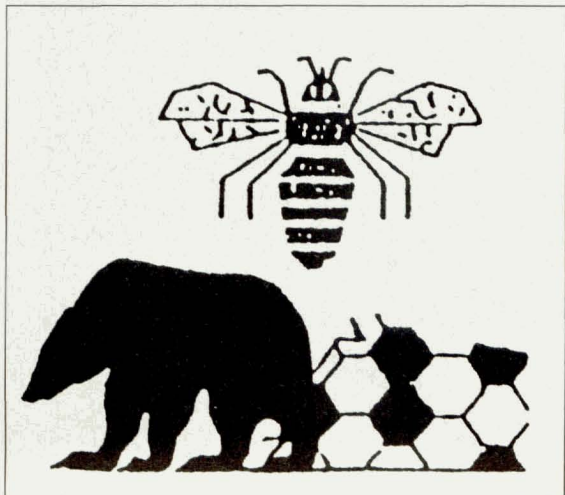
De oorlog en de bijenhouderij. Dat is het verhaal van de steeds grotere greep van de bezetter op de imker. De honing ging op de bon. De imkers mochten hun honing en andere bijenprodukten niet meer particulier verkopen. Alle oogst moest worden ingeleverd bij van hogerhand vastgestelde verkoopadressen. Slechts een klein aandeel mocht worden achtergehouden voor eigen gebruik. Wie dat ontdeed werd uitgesloten van de levering van suiker. Het bestuur van de Bijenhoudersbond NCB trad af, toen duidelijk werd dat aanblijven betekende dat zij zich moesten aansluiten bij de Landstand. Ook het verenigingsblad hield tussen 1942 en 1945 op te verschijnen. Wat dit alles voor Berlicum betekende, weten we niet precies. In ieder geval kwam het verenigingsleven op een laag pitje te staan. Daarmee in tegenspraak lijkt wellicht de stijging van het ledental naar 80 imkers. De reden ligt echter voor de hand: honing was een geweldig ruilmiddel!

Bijenhouden gaat geld kosten

In de periode na de oorlog werd langzamerhand het gewone verenigingsleven weer opgebouwd. Er kwamen weer bijeenkomsten, er was een reiscommissie en er werden regelmatig lezingen georganiseerd. Langzamerhand verminderde de dracht. Grote stukken heide verdwenen en waar eerst allerlei drachtplanten hadden gestaan kwamen onkruidvrije weiden en maisvelden. Het imkeren werd moeilijker, en wellicht daarom minder aantrekkelijk. Niet alleen werd de oogst kleiner, ook de concurrentie met goedkope buitenlandse honing nam toe. Even was er nog geld te verdienen aan de verkoop van 6-raams volken aan Engeland (in 'Engelse kastjes'), nodig omdat Engeland's eigen bijen goeddeels door ziekte waren verdwenen. Maar dat duurde maar een paar jaar. Steeds meer werd bijenhouden een hobby waar geld moest worden bijgelegd. Parallel aan deze ontwikkeling nam het aantal leden af. De vereniging werd langzaamaan kleiner, en leidde tenslotte een bijna slapend bestaan. Nard van der Valk droeg de vereniging met grote verantwoordelijkheid door deze moeilijke periode heen.

Onstuimige activiteit

Een nieuwe periode begon in 1981 met de komst van Joop Janssen, die in overleg met Nard v.d. Valk een beginnerscursus organiseerde o.l.v. H.v.d. Kammen uit Vught. Aansluitend volgden nog een beginners- en

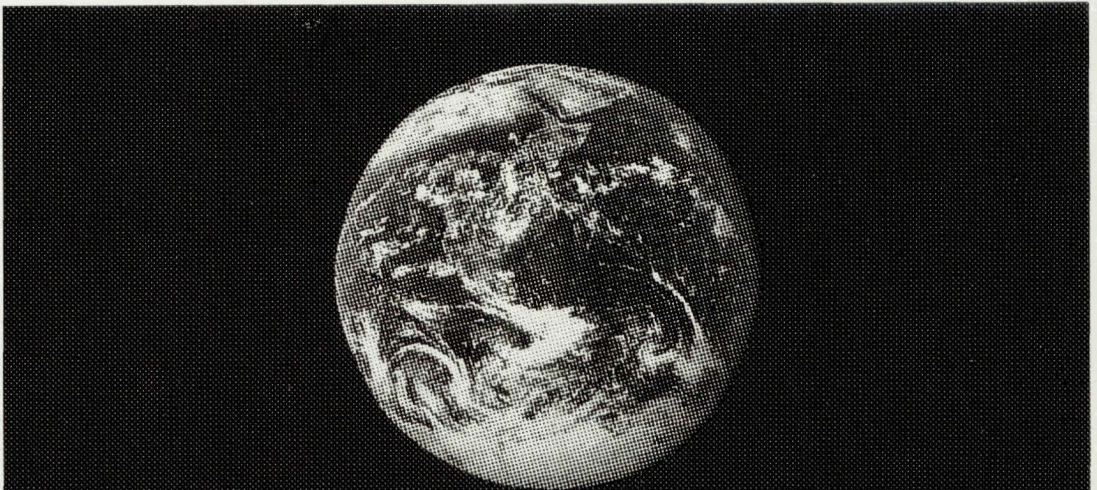
een gevorderdencursus, beide gegeven door Diny Frederix. Uit al deze cursussen kwamen enthousiaste leden voort. Er kwam een nieuw bestuur onder voorzitterschap van de initiatiefrijke Jan Charpentier. Met één sprong was de vereniging uit het dal. Er waren weer leden en er was weer leven in de brouwerij.

De cursussen hadden ervoor gezorgd dat er in en rond Berlicum heel wat nieuwe imkers rondliepen. Voor een groot deel waren dat 'burgers'; hobby-imkers, die niet van oudsher opgegroeid waren met bijen. Met deze nieuwe leden veranderde de vereniging natuurlijk wat van sfeer. Gelukkig bleef de onderlinge saamhorigheid! Er was bij de nieuwelingen een grote honger naar informatie. Dat leidde tot een explosie van activiteiten. Er waren uiteenlopende cursussen en bijeenkomsten, de varroamijt werd bestreden, er kwam een eigen vignet en later een eigen blad, de contacten met organisaties buiten de vereniging namen toe en er werd gewerkt aan een eigen drachtplantentuin met bijenhal. Naast de bovengenoemde onderwerpen kwamen er nog vele andere aan de orde: honing, bijenziekten, bedrijfsmethodes, korfvlechten, ziektebestrijding en microscopiseren. Tegelijkertijd trad de vereni-

ging naar buiten met praatjes op scholen en met tentoonstellingen.

Nog steeds is de vereniging in beweging. Nieuw is het honingpredikaat 'Balkums Goud', een van de vele initiatieven van de onvermoeibare voorzitter Jan Charpentier, nieuw zijn ook de verschillende bijenrassen (Buckfast en Carnica) die hun intrede hebben gedaan op de standen van de leden. Nieuw - en samenhangend met het vorige - zijn ook de eerste stappen op het gebied van koninginneteelt en zelfs KI. Op dit moment hoort St. Ambrosius-Berlicum met 55 leden tot de grootste en actiefste imkerverenigingen van Brabant.

Tachtig jaar oud en springlevend!

De enige materie die Interpolis niet verzekert.

INTERPOLIS